

Vyčerpávající námluvy s elektronickou literaturou

- [Pavel Kotrla](#)

Chladné světlo displejů a monitorů změnilo velkou část životního prostoru. Zasáhlo i literární prostředí, které se pokusilo přizpůsobit moderní technice. Osobní vzpomínky na to, co tato změna literárních nosičů přinesla pro literaturu samotnou i pro její čtenáře, shrnuje následující příspěvek.

Podobně jako řada dalších čtenářů jsem prošel snad všemi etapami vývoje elektronické literatury. Hltal jsem ji na monitoru počítače, když byl u nás internet ještě neznámé slovo a na monitoru hýřila jen jedna barva. Místo počítačů stál na pracovním stole ještě zpravidla psací stroj. Co textů se vlezlo na magnetofonovou pásku, co jen pak na pětipalcovou disketu, na disketu třípalcovou! Z nepředstavitelné velikosti CD se nám tehdy točila hlava. A počítačové časopisy se nebály na přikládaných lesklých kotoučích ponechat prostor i troše literatury v podobě nejrůznějších fanzinů. S odstupem let je patrné, že mnoho textů, které byly takto šířeny a které by vstoupily do obecně přijímaného kánonu, zde nevzniklo. Čtenáři minoritních žánrů si ale přišli na své.

V té vzpomínce na počátky elektronické literatury je jistá dávka nostalgie za vytraceným pocitem okouzlení, za fascinací nad znaky objevujícími se na monitoru. Okouzlení z techniky, které kdysi možná zažíval i Jules Verne společně se svým přítelem Nadarem. Pro mou generaci se objevilo znenadání, uprostřed už existujícího a známého světa, a rezonovalo s též už zapomenutým souslovím vědecko-technická revoluce. Nové generace čtenářů jsou už toho všeho ušetřeny a vnímají obklopení monitory a texty jako samozřejmost. Měl jsem pocit, a snad nejen já, že s nástupem nových technologií dojde i k obohacení literatury. Zažili jsme nadšení z kyberpunku (Sterling, Gibson, Stephenson) a jeho teoretiků (Rushkoff) a módní vlna se přes nás přelila s pořádnou silou. Ale brzy se ukázalo, že technologický pokrok na kvalitu literatury vliv nemá. Ještě tak na kvantitu a narůstající počet stránek jednotlivých děl. Očekávání nad propojením nové techniky a nových způsobů vyprávění se neuskutečnila.

S nástupem internetu a digitalizací jsme prožili v přímém přenosu jednu revoluci. Zažili pavučinu ještě neindexovanou, plnou kouzla z objevování. Vzdálené se stalo snadno dosažitelným. Kvas ale opadl, revoluce sežrala a dál požívá některé své děti, situace se zvolna normalizuje. Do revoluce další. Technologie zevšedněly. Probíhá konsolidace, kdy napětí opadlo a nadšení vyprchalo. Padla i omezení, kdy v době nástupu elektronických čteček byla možnost opatřit si e-knihu legálně obtížná a až takřka nemožná a byla suplována vznikem nejrůznějších úložišť. Čtenáři se však s elektronickými knihami nějak sžili. Někdo jim přišel na chuť, někdo ne. Dávno to už není záležitost generační. Dotyková zařízení (tablety a hlavně mobily) prostě přinesla e-knihy na dosah všem. Při penetraci těchto zařízení těžko tvrdit opak. Učinila však čtenáře šťastnějšími?

Úhrnem jsem na nejrůznějších monitorech a displejích přečetl odhadem něco okolo pěti stovek knih, možná víc. Ale i tak mnohem méně než těch tištěných. A jen zlomek z nich nějakým způsobem využíval nových možností. Chybí mi to však ve skutečnosti? Interaktivita textů není nakonec pro čtenáře žádnou velkou výhodou. Prakticky je využita zpravidla jen u poznámkového aparátu. Pochopitelný je přínos u učebnic a encyklopedií, kde jsou rychlost a snadná dostupnost předností natolik, že elektronická podoba ta tištěná vydání již vytlačila. Přesto si myslím, že i zde o něco přicházíme. Nahodilé listování svazky je přece jen něco jiného (ale možná jen pro mne) než brouzdání mezi hesly. U prózy, přes lásku k experimentům, nakonec vždy, nebo aspoň stále s nebývale velkou převahou, vítězí poměrně lineárně vyprávěné příběhy. Nakonec je e-kniha jen jinou podobou knihy s několika málo obohaceními. Základ zůstal v naprosté většině případů zachován.

(...)

<http://casopis.hostbrno.cz/aktualni-rocnik/2016/02-2016/vycerpavajici-namluvy-s-elektronickou-literaturou>